

УДК 633.17:631.8(477.72)

Коваленко А. М., Чекамова О. Л.*Інститут зрошуваного землеробства НААН, сел. Наддніпрянське, м. Херсон, 73483, Україна, e-mail: izz.ua@ukr.net*

РІВЕНЬ АДАПТАЦІЇ РІЗНИХ СОРТІВ ПРОСА ДО КЛІМАТИЧНИХ УМОВ ПІВДЕННОГО СТЕПУ

Останніми десятиріччями у Південному Степу, як і взагалі у всій Європі, спостерігаються зміни клімату. Вони характеризуються поєднанням стрімкого зростання теплових ресурсів та майже незмінної кількості опадів, що в комплексі позначається на погіршенні режиму зволоження посівів. Це підвищує ризики вирощування практично усіх сільськогосподарських культур у регіоні, зокрема й зернових із меншою підвищення стійкості, урожайності зернових культур та зменшення негативних наслідків зміни клімату у виробництві зерна. Необхідне широке поширення запровадження розширення посухостійких культур вітчизняних сортів і гібридів. Однією з таких культур може бути просо, яке відрізняється високою вимогливістю до забезпечення тепловими ресурсами і досить стійке до дефіциту вологи у ґрунті.

У зв'язку з цим ми провели тестування сортів проса різного походження на адаптацію їх до погодних умов Південного Степу. Дослідження проводились протягом 2015–2016 рр. на дослідному полі Інституту зрошуваного землеробства НААН на темно-каштановому ґрунті. Закладка і проведення дослідів здійснювались згідно з існуючими в землеробстві методиками. Посівна площа дослідних ділянок – 100 м², облікова – 50 м².

Погодні умови у роки проведення досліджень виявились різними. Так, на час сівби у 2015 році запаси продуктивної вологи у метровому шарі ґрунту склали 143,9 мм, а у 2015 році – лише 103,9 мм. За період вегетації проса у 2015 році опадів було 186,3 мм, з яких 104,6 мм у кінці вегетації. Такі відмінності (148,9 мм) у режимі зволоження суттєво позначились на умовах формування зерна у різних сортів проса.

Слід відмітити, що всі сорти проса, які вивчались, були створені у більш комфортній лісостеповій зоні. Тому вони по-різному реагували на умови вирощування у південному регіоні. Так, за умов значного зволоження ґрунту на час сівби кращими виявились сорти 'Ювілейне' селекції Інституту рослинництва (ІР) ім. В. Я. Юр'єва НААН та 'Золотисте' і 'Денвікське' селекції Веселоподільської дослідної селекційної станції (ВПДСС), які забезпечили 3,46–3,54 т/га зерна. Дещо меншу врожайність 3,06 і 3,23 т/га сформували сорти 'Олітал' і 'Козацьке' селекції ВПДСС та ІР ім. В. Я. Юр'єва НААН відповідно. Найнижча врожайність за таких умов була у сорта 'Миронівське' – 2,58 т/га селекції Миронівського інституту пшениці та 'Константинівське' – 2,46 т/га селекції ІР ім. В. Я. Юр'єва НААН.

За умов нижчих запасів вологи у ґрунті на час сівби, але значно більшої кількості опадів у період вегетації у 2016 році найвищу врожайність зерна сформував сорт 'Миронівське' – 4,08 т/га. Досить високою вона була у сортів

‘Козацьке’, ‘Денвікське’ і ‘Слобожанське’ – 3,59–3,85 т/га. Практично не реагував на умови зволоження сорт ‘Константинівське’, який у 2015 році сформував найнижчу врожайність – 2,67 т/га.

В цілому за два роки досліджень менше реагували на погодні умови в період вегетації і забезпечували найбільш стабільну врожайність всі сорти селекції ВПДСС (‘Золотисте’, ‘Денвікське’, ‘Олітал’) та сорти ‘Ювілейне’ і ‘Козацьке’ селекції ІР ім. В. Я. Юр’єва НААН НААН. Сорти проса ‘Миронівське’ і ‘Слобожанське’ більше реагували на опади ніж на рівень зволоження ґрунту на час сівби. Сорт проса ‘Константинівське’ практично не реагує ні на рівень зволоження ґрунту, ні на кількість опадів за період вегетації.

Таким чином, у Південному Степу в усі роки можна висівати сорти ‘Ювілейне’, ‘Козацьке’, ‘Золотисте’, ‘Денвікське’ і ‘Олітал’. Сорт ‘Константинівське’ для південного регіону непридатний. Врожайність сортів ‘Миронівське’, ‘Вітрило’ і ‘Слобожанське’ може визначати лише погодні умови і вегетації і тому площі їх сівби потрібно обмежувати.

УДК 633.863.2

Криштоп Є. А., Будьонний В. Ю.

Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва, п/в «Докучаєвське-2», Харківський р-н, Харківська обл., 62483, Україна, e-mail: kafecobio@ukr.net

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ТА КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ САФЛОРУ КРАСИЛЬНОГО

Під час глобальних змін клімату, які негативно впливають на ріст і розвиток сільськогосподарських культур, необхідний комплексний підхід для виробництва екологічної рослинницької продукції, яка б відповідала новим сучасним вимогам. Доцільним є впровадження сафлору красильного, який є пластичним до екстремальних умов, проте на території України він малопоширений, хоча має дуже високий потенціал для розповсюдження та диверсифікації сільськогосподарського виробництва.

Сафлор красильний (*Carthamus tinctorius* L.) у силу своїх біологічних особливостей здатен не тільки забезпечити населення поживною рослинною олією, але і у перспективі бути як красильною, лікарською, кормовою і технічною культурою, що вкрай важливо для розвитку всього аграрного сектора України.

До основних переваг за вирощування сафлору красильного перед іншими олійними культурами належать:

- висока посухостійкість, що обумовлено ксероморфною структурою рослини;
- специфічні хвороби і шкідники сафлору не отримали широкого розповсюдження, що дозволяє обходитися без застосування пестицидів;
- глибока коренева система висушує ґрунт менше на відміну від соняшнику та може вилучати вологу і корисні речовини з більш глибоких шарів ґрунту;